

Referat

- Til stede: Jon Christian F. Nordrum - Justis- og politidepartementet
Kaja Moe Winther - Helse- og omsorgsdepartementet
Björg Unstad - Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Máret Guhttor - Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Erik Saglie - Kunnskapsdepartementet
Frøydis Heyerdahl-Barneombudet
Elisabeth Haugseth-Likestillings- og diskrimineringsombudet
Ella Ghosh - Likestillings- og diskrimineringsombudet
Knut Rognlien - Den norske advokatforeningens menneskerettighetsutvalg
Gunnar Karlsen - Den norske Helsingforskomité
Mari K. Linløkken - Antirasistisk Senter
Ola Melbye Pettersen - SOS Rasisme
Ragnhild Dybdahl - Norsk Psykologiforenings menneskerettighetsutvalg
Oiva Gregesioff Jarva - Øst- Samene i Neiden
Otto Borissen - Øst- Samene i Neiden
- Møtedato: 11.12.2006
- Møteleder: Petter Wille, Avdeling for FN, fred og humanitære spørsmål, Utenriksdepartementet
- Referent: Claire Hubert, Seksjon for menneskerettigheter og demokrati, Utenriksdepartementet
- Kopi til: Ragnhild Bendiksby - Justis- og politidepartementet
Hilde Indreberg - Justis- og politidepartementet
Hilde Geving - Barne- og likestillingsdepartementet
Per Nygaard - Kommunal- og regionaldepartementet
Ina Ludvigsen - Norsk senter for menneskerettigheter
Njål Høstmælingen – Norsk senter for menneskerettigheter
Kamilla Kolshus – Seksjon for menneskerettigheter og demokrati
Seksjon for menneskerettigheter og demokrati - Utenriksdepartementet
Seksjon for humanitær- og strafferett - Utenriksdepartementet
- Dato: 23.02.2007
- Saksnr.: 05/04725-27

Norges oppfølging av CERD-komiteens anbefalinger

Møtet ble innledet av avdelingsdirektør Petter Wille, hvorpå representantene for de berørte fagdepartementene kommenterte de enkelte anbefalingene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) var representert ved avdelingsdirektør Bjørg Unstad, Integrerings- og mangfoldsavdelingen, og Máret Guhttor, Same- og minoritetspolitisk avdeling. Justisdepartementet (JD) var representert ved førstekonsulent Jon Christian Fløysvik Nordrum, Lovavdelingen. Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) var representert ved rådgiver Kaja Moe Winther. Kunnskapsdepartementet (KD) var representert ved førstekonsulent Erik Saglie, Opplæringsavdelingen.

Ved møtets start ble departementenes svar distribuert skriftlig til møtedeltagerne. De skriftlige svarene vedlegges. Referatet begrenser seg til å referere oppfølgingsspørsmål- og svar knyttet til de enkelte anbefalingene i FNs rasediskrimineringskomité (CERD-komiteens) ”concluding observations”.

Paragraf 13 (statistiske data vedr. befolkningens etniske sammensetning):

Se vedlegg for AIDs svar.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) nevnte at ombudet i samarbeid med flere andre land har deltatt i et prosjekt for å utvikle metoder for å måle etnisk diskriminering. Prosjektets sluttrapport konkluderer at registerdata, levekårsundersøkelser og statistikk gir informasjon om personer med innvandrerbakgrunn. Norge har manglet statistikk om nasjonale minoriteter og urfolk. I 2006 har Statistisk sentralbyrå kommet med publikasjonen Samisk statistikk, som har geografisk grunnlag (de samiske bosettingsområdene Sapmi). Statistikk om etniske minoriteter som tradisjonelt har vært diskriminert er viktig for å handle mot diskriminering. Når slik statistikk mangler om for eksempel Roma, har noen land valgt å vie ressurser til forskning for å kartlegge levekår og opplevd diskriminering. LDO påpekte videre at handlingsprogramme fra Durbankonferansen anbefaler utviklingen av strategier basert på frivillighet, samtykke og deltakelse i prosessen fra berørte grupper.

Antirasistisk Senter påpekte at anbefalingen ikke er ny og at andre land faktisk har den type data som etterspørres, deriblant Storbritannia. Organsiasjonen spurte hvorfor Norge ikke kan lære noe av de landene som allerede har erfaringer på dette området.

AID påpekte at det er et nytt element i anbefalingene å knytte statistikk til morsmål. AID venter derfor nå på Statistisk Sentralbyrås syn på anbefalingen.

Paragraf 14 (innarbeidelsen av CERD i norsk lovgivning):

Se vedlegg for AIDs svar.

LDO spurte hva som er gjort konkret i saken.

AID svarte at Soria Moria nevner inkorporering av FNs kvinnediskrimineringskonvensjon i Menneskerettsloven. AID ønsker å vurdere inkorporeringen av FNs rasediskrimineringskonvensjon i denne sammenheng. På det nåværende tidspunkt er det imidlertid ikke mulig å si noe mer konkret, bortsett fra at det jobbes med saken.

Paragraf 15 (begrepet rase):

Se vedlegg for AIDs svar.

LDO påpekte at det sentrale i forhold til komiteens bekymring, ikke er hvorvidt rase er et anerkjent begrep eller ikke, men en bekymring for at man ikke kan håndheve diskrimineringslovverket i forhold til saker som er begrunnet i begrepet rase, fordi rase ikke er uttrykkelig nevnt i loven. *LDO* legger på den annen side til grunn lovgivers intensjon, nemlig at rasemessig begrunnet diskriminering, skal være forbudt, og at tilstrekkelig vern anses sikret gjennom de øvrige diskrimineringsgrunnlagene, som etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning og hudfarge. *LDO* påpekte at det hittil ikke har vært saker som setter på spissen spørsmålet om hvorvidt rase dekkes av den norske lovgivningen. Ettersom norske myndigheters holdning er at loven er ment å skulle dekke slik diskriminering, vil håndhevere av norsk lovverk, deriblant *LDO*, gjennom sin håndhevelsesrolle kunne bidra til å trekke opp rammene for i hvilken utstrekning diskriminering på grunnlag av rase er omfattet av loven.

SOS rasisme benyttet anledningen til å støtte beslutningen om ikke å bruke ”rase” i offentlige dokumenter. Organisasjonen mener det er full anledning til å ramme diskriminering på bakgrunn av rase gjennom det regelverket vi har i dag.

Antirasistisk senter fremhevet at forbud i loven både har preventive og strafferettslige virkninger. Organisasjonen var derfor bekymret over at ”rasisme” ikke er eksplisitt forbudt i norsk lov.

AID påpekte at norsk lovgivning omfatter diskriminering på bakgrunn av blant annet hudfarge, etnisitet og opprinnelse, og at diskriminering på bakgrunn av rase dekkes av disse begrepene.

SOS rasisme støttet AIDs synspunkt og påpekte at ”rase” er et politisk begrep som dekkes uten at ordet brukes.

Para 16 (forbud mot rasistiske organisasjoner):

Se vedlegg for JDs svar.

SOS Rasisme påpekte at dette er en av organisasjonens kjernesaker. De har skrevet brev til JD om saken og merket seg i svaret at JD ikke hadde tatt et prinsipielt standpunkt, selv om departementet mener det er unødvendig med et eget forbud mot rasistiske organisasjoner. *SOS Rasisme* er uenig med JDs syn og mener at lovverket er klart mangelfullt når man ikke kan gripe inn ovenfor rasistiske organisasjoner og deres bakmenn (eks. Tore Tvedt).

JD fremholdt at Norge har et de facto lovforbud. Norge har valgt en strategi der organisasjonens virksomhet forbyes, men ikke organisasjonen selv. Etter JDs oppfatning er norsk rett i samsvar med konvensjonens krav.

Videre nevnte JD at Tore Tvedt nylig har blitt dømt etter straffeloven § 135 a, for ytringer fremsatt i 2003. Saken er anket til lagmannsretten, men er et eksempel på at påtalemyndighetene prioriterer disse sakene og at rettstilstanden

er endret etter Boot Boys-dommen. Det er for øvrig riktig at JD ikke har inntatt et prinsipielt standpunkt mot forbud av rasistiske organisasjoner, standpunktet er pragmatisk. Straffeloven gjennomgås nå av departementet og alle bestemmelsene vil bli vurdert, deriblant bestemmelser om rasistiske handlinger og organisasjoner.

Helsingsforskomiteen viste til at komiteen har gjentatt denne anbefalingen gang etter gang. Norge burde derfor foreta en grundigere og mer prinsipiell vurdering av spørsmålet for ikke å undergrave verdien av komiteens anbefalinger.

UD påpekte at Norge har skjerpet lovverket for rasistiske handlinger og dermed foretatt seg noe for å følge komiteens anbefaling. Kanskje har vi ved neste eksaminering mer praksis knyttet til den nye lovgivningen.

LDO påpekte at ombudet vil kunne ha en reell rolle i forhold til å bidra til at det reageres mot rasistiske handlinger utført av flere i fellesskap, jf diskrimineringsloven § 15, 1 ledd. Overtredelse av diskrimineringsloven § 15 er straffbart, og håndteres derfor av påtalemyndigheten. Med henvisning til at Ombudet er nyetablert har denne type saker ikke aktualisert seg i ombudets arbeid. Ombudet vil imidlertid kunne bidra til en effektiv håndheving av bestemmelsen gjennom for eksempel anmeldelse på eget initiativ, eller etter anmodning og tips fra publikum.

Paragraf 17 (øst-samene):

Se vedlegg for AIDs svar.

Knut Rognlien, advokat for Øst-Samene, benyttet anledningen til å fortelle kort om Øst-Samenes opprinnelse. Øst-Samene er en egen etnisk gruppe som er bosatt i Russland, Finland og Norge. Etter grensedragningen var det kun 5 storfamilier som fikk norsk statsborgerskap. De norske Øst-Samene har økt sin kontakt med de russiske Øst-Samene, men den norske gruppen er den minste. Øst-Samene skiller seg ellers fra flertallssamene ved sin kultur og etnisitet. Tidligere hadde de sitt eget språk, men dette er nær ved å dø ut. Øst-Samenes religion er gresk-ortodoks. Det materielle grunnlaget for deres kultur er fratatt dem, dels fordi andre samer har vært aktive, dels fordi myndighetene har vært passive.

I 1997 anbefalte Samerettsutvalget diskriminering til fordel for Øst-Samene. Regjeringen har ikke fulgt dette opp, og Finnmarksloven omhandler ikke deres situasjon.

Otto Borissen, Øst-Samene påpekte at mange Øst-Samer ble norske statsborgere uten å velge det selv. De var videre et lett bytte for storsamfunnet fordi de kun snakket øst-samisk. I dag er det ca 100 Øst-Samer, hvorav 30 er meldt inn i Øst-Samenes organisasjon.

AID påpekte at departementet ønsket en nærmere dialog med Øst-Samene om reindrift, fiske og kultur, inkludert museum og språk. Det vil bli fremmet en

St.meld. om samepolitikk i 2007, hvor Øst-Samene vil bli særlig behandlet. Det ble enighet om at Øst-Samenes representanter og AID skulle fortsette samtalen om Øst-Samenes situasjon rett i etterkant av møtet.

Paragraf 18 (varetektsfengsling pga mistanke om falsk identitet):

Se vedlegg for JDs svar.

Paragraf 19 (krav om norsk-kunnskaper for statsborgerskap):

Se vedlegg for AIDs svar.

Paragraf 20 (arbeidsledighet blant innvandre):

Se vedlegg for AIDs svar.

Paragraf 21 (helsetilbud til asylsøkere, flyktninger og personer som er kommet på familiegjenforening):

Se vedlegg for HODs svar.

Norsk Psykologiforening påpekte at HODs formulering om at det kan være en "utfordring" å tilby tilstrekkelig psykisk krisehjelp, var for svak i forhold til problemets omfang. Det er et stort udekket behov. I tillegg til erfaringer fra krig og uroligheter i hjemlandet, omfatter barnas problemer også effekten av å vente lenge i mottak. Undersøkelser viser at det ofte kan være en større påkjenning å vente lenge i mottak enn å oppleve en krig. Foreningen viste videre til NPFs høring "Barndom på vent" som ble arrangert høsten 2006.

Norsk Psykologiforening påpekte videre at behandlingstilbudets produksjonskrav er uheldige for barn og familier som er asylsøkere. Disse gruppene trenger mer tid og behandling enn vanlige pasienter. Det er videre et problem at personer sendes ut av landet uten at norsk helsepersonell har reelle muligheter for å undersøke om pasientene får den nødvendige behandlingen ved retur. Dette innebærer at helsepersonell bryter sine fagetsiske retningslinjer.

HOD ville ta disse innspillene med seg i departementets arbeid med oppfølgingen av det psykiske helsevern-tilbudet.

Antirasistisk Senter spurte om det forelå noen konkrete tiltak for voksne.

HOD viste til at dette er store og vanskelige spørsmål som det arbeides kontinuerlig med for å bedre tilbudet. *HOD* kunne ikke fortelle om noen nye konkrete tiltak utover det som fremgår av vedlagte materiell. *HOD* vil jobbe videre med saken frem mot rapportering i august 2007 om oppfølgingen av dette punktet.

Antirasistisk Senter påpekte hvor dramatisk konsekvensene kan være av et for dårlig psykisk helsetilbud. Staten bør gripe inn når det kommunale helsevesenet ikke klarer å etablere et tilstrekkelig behandlingstilbud.

SOS Rasisme spurte hvilke forpliktelser norske myndigheter har for personer som returneres. Det ble påpekt at det i utvisningsvedtak forutsettes at personer

vil få behandling etc. i hjemlandet. Samtidig har Bjarne Håkon Hanssen uttalt at Norge ikke er ansvarlige etter at personer er returnert til sitt hjemland.

UD påpekte at innholdet i vårt ekstraterritoriale ansvar er et kompleks spørsmål og at det ikke var hensiktsmessig å gå inn i denne diskusjonen på dette møtet.

Barneombudet sa at UNE har skrevet et brev til AID om denne problemstillingen og påpekte at det ville være interessant å vite hva svaret ble. Barneombudet var ellers opptatt av hvordan myndighetene arbeider for å sikre nødvendig helsehjelp for barn som har fått avslag på asylsøknad. Ettersom disse barna ofte lever i skjul sammen med sine familier, er det særlig vanskelig å gi medisinsk oppfølging til disse barna.

Helsingforskomiteen påpekte at Regjeringen har tatt et viktig skritt ved å overføre ansvaret for de mindreårige asylsøkerne til barnevernet. Spørsmålet er nå om disse barna vil få bedre hjelp enn de andre barna.

AID viste til at dette er et politisk og et økonomisk spørsmål som vil bli vurdert, men at departementet vanskelig kan kommentere dette spørsmålet nå.

Paragraf 22 (frafallsprosent blant innvandrerbarn i videregående skole):

Se vedlegg for KDs svar.

SOS rasisme viste til at ordningen med å inndele klasser etter morsmål ikke gir gode resultater for fremmedspråklige elever.

LDO støttet opp om SOS rasismes bekymring ved å vise til en OECD rapport om at barn med innvandrerbakgrunn har hatt dårlige prestasjoner i grunnskolen. Det er ikke tilstrekkelig å forklare slike forhold med foreldres sosioøkonomiske bakgrunn, kompenserende tiltak må iverksettes. LDO ser ellers at en rapport fra Rambøll om elever med norsk som andrespråk gir ny kunnskap om minoritetselever som er problematisk fra et likestillings- og diskrimineringsperspektiv.

Paragraf 23 (oppfølgingen av Durban-erklæringen i vår interne rettsorden):

Se vedlegg for UD's svar. I tillegg nevnte UD at det i 2009 skal avholdes et oppfølgingsmøte om Durban

LDO nevnte at Handlingsplanen fra Durban inneholdt mange oppfølgingspunkter. I Norge har vår egen Handlingsplan mot diskriminering stått i sentrum. LDO savnet en mer systematisk gjennomgang og vurdering av vår nasjonale implementering av Durban.

Antirasitisk Senter spurte hva AID så for seg etter at Handlingsplanen mot diskriminering nå er avsluttet. Hvis det planlegges en ny handlingsplan bør den fokusere både på tiltak for integrering og tiltak mot diskriminering.

AID takket for innspillet og påpekte at det nå er opp til organisasjonene å komme med innspill til hvordan dette satsningsområdet skal videreutvikles.

Paragraf 24 (FNs migrantarbeiderkonvensjon):

Se vedlegg for UD's svar.

Antirasitisk Senter påpekte at Mexico ikke kun er et migrantproduserende land. Videre ble det påpekt at det er igangsatt et arbeid for å vurdere konvensjonens ulike bestemmelser opp mot norsk lov.

UD bekreftet at en konsulent er engasjert for å gå gjennom konvensjonen. Vurderingen skal ferdigstilles på nyåret.

Paragraf 25 (kursing av dommere, politi etc.):

Se vedlegg for JD's svar.

AID la til at Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) har utarbeidet kurs og veiledningsmodeller til førstelinjetjenester og ledere i offentlige etater for å styrke gjennomføringen av likeverdige offentlige tjenester.

Paragraf 26 (konsultasjon med det sivile samfunn i fm. neste rapport):

Se vedlegg for JD's svar.

AID la til at departementet har jevnlig møter med frivillige organisasjoner, både i tilknytning til CERD-rapporteringen og i andre sammenhenger.

Barneombudet påpekte at ombudet ikke har blitt invitert til JD's halvårlige møter og at de gjerne vil delta på disse.

Paragraf 27 (tilgjengeliggjøring av rapport og anbefalingene):

Se vedlegg for AID/UD's svar.

AID la til at anbefalingene også hadde blitt sendt til berørte organisasjoner.

UD la til at anbefalingene også hadde blitt oversatt til norsk.